

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף
ושות' ספנות בע"מ ואח'

1

לפני כבוד השופט פרופ' עופר גרוסקופף

המבקשת הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת

נגד

המשיבים

1. אלאלוף ושות' ספנות בע"מ
2. MSC (ישראל) בע"מ
3. גרין ספנות בע"מ
4. מ. דיזנגוף ושות' בע"מ
5. קונמרט (סוכני אניות) בע"מ
6. לוסי בורכרד ספנות בע"מ
7. פאקו ספנות בע"מ
8. סוכנות ימית ישראלית סקנדיביט בע"מ
9. ארקור ספנות בע"מ
10. מארסק ישראל בע"מ
11. סוכנויות ים מאוגדות אמא בע"מ
12. טירן שיפינג (1997) בע"מ
13. כרמל שירותי ספנות בינלאומית (1992) בע"מ
14. קרגו מרין בע"מ

ע"י באי כוחם עו"ד איתמר ענבי, עו"ד אמיר כהן-דרור
ועו"ד נירה קורי

15. מנו ספנות בע"מ

ע"י עו"ד עפר אטיאס, עו"ד חיים פרוכטר
ועו"ד מיטל דרזנר-מימון

2

פסק דין

דחיית בקשה לאישור תובענה כייצוגית

3

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

א. רקע

1. הצדדים להליך, עניינה של בקשת האישור והסעדים המבוקשים

1. לפניי בקשה לאישור תובענה כייצוגית (להלן: **"בקשת האישור"**), שהוגשה ביום 5.1.2016. המשיבות הן 15 חברות המשמשות כסוכנות אוניות והמייצגות בארץ חברות ספנות בינלאומיות (הסבר על תפקידו של סוכן אונייה – בהמשך). המשיבות 1–14 יוצגו בהליך זה על ידי אותם באי כוח והגישו סיכומים מאוחדים. המשיבה 15 יוצגה על ידי באי כוח אחרים והגישה סיכומיה בנפרד (המונח **"משיבות"** יתייחס להלן לכלל המשיבות. מקום שבו אמירה רלוונטית למשיבות 1–14 בלבד או למשיבה 15 בלבד, יצוין הדבר במפורש).

את בקשת האישור הגישה עמותת **"הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת"** (להלן: **"הצלחה"** או **"המבקשת"**), אשר אינה נמנית עם לקוחות המשיבות. לטענתה, חרף מאמציה לא עלה בידה לאתר לקוח בעל עילת תביעה אישית.

התובענה הוגשה לפי פרט 1 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו–2006 (להלן: **"חוק תובענות ייצוגיות"** או **"החוק"**), המאפשר הגשת **"תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו"**. המבקשת טוענת כי המשיבות, שהעניקו שירותי סוכן אונייה, גבו מלקוחותיהן (יבואנים, יצואנים ומשלחים בינלאומיים) עמלות ביתר, בחריגה מהתעריפים המחייבים שנקבעו בתקנות הנמלים (תעריף לשירותי סוכן אניה), התשנ"ב–1992, ק"ת 1308, על תיקוניהן (להלן: **"תקנות הנמלים"** או **"התקנות"**).

בקשת האישור הוגשה בשם **"כל הלקוחות של המשיבות שביצעו יבוא או יצוא, אשר חויבו על ידי המשיבות בעמלה שאינה מופיעה בתוספת בגין שירות המופיע בתקנות הנמלים ... , או שהם חויבו בעמלה לפי תעריף הגבוה מזה שקבוע בתקנות הנמלים (לרבות בדרך של קביעת עמלת מינימום), החל משבע שנים לפני הגשת בקשה זו עד הגשת התביעה הייצוגית לאחר אישורה"**.

עילות התביעה שפורטו בבקשת האישור הן: (1) הפרת חובה חקוקה, היא החובה הקבועה בסעיפים 12 ו-60 לפקודת הנמלים [נוסח חדש], התשל"א–1971 (להלן: **"פקודת הנמלים"**), ובתקנה 2 לתקנות הנמלים; (2) עשיית עושר ולא במשפט; (3) הפרת חוזה; (4) רשלנות.

2. הסעדים המרכזיים שנתבקשו בבקשת האישור הם: (1) צו המורה למשיבות להשיב לחברי הקבוצה את הסכומים שנגבו בגין עמלות שאינן מופיעות בתקנות הנמלים, ובגין סכומים שנגבו מעבר לשיעור או לסכום הקבועים בתקנות הנמלים, הכול בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועד החיוב ועד למועד ההשבה בפועל; (2) צו האוסר על המשיבות לגבות עמלה שאינה מופיעה בתקנות הנמלים בגין שירות אשר מופיע בתקנות אלה; (3) צו האוסר על המשיבות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 לגבות עמלה המופיעה בתקנות הנמלים, בשיעור או בסכום העולים על אלה הקבועים בתקנות
2 הנמלים, לרבות בדרך של עמלת מינימום.
3 ביום 17.7.2017, כשנה וחצי לאחר הגשת התובענה, וככל הנראה בעקבותיה, בוטלו תקנות
4 הנמלים. הביטול נכנס לתוקף מייד וללא הוראות מעבר (תקנות הנמלים) (תעריף לשירותי סוכן
5 אניה) (ביטול), התשע"ז-2017, ק"ת 1385 (להלן: "**תקנות הנמלים (ביטול)**"). אי לכך הסעדים
6 הממוספרים 2 ו-3, הצופים פני עתיד, אינם רלוונטיים עוד. הסעד הצופה פני עבר, המבקש
7 להשיב לחברי הקבוצה את הסכומים אשר נטען כי נגבו ביתר, נותר בעינו והוא הרלוונטי
8 לעניינו.

9 א.2. רקע עובדתי: מהות תפקידו של סוכן אונייה

10 3. אדרש תחילה בקצרה למהות תפקידו של סוכן אונייה ולשירותים שהוא נותן. ההסבר שלהלן
11 מובא מתוך תצהירו של מר גיל קסטל, מנכ"ל המשיבה 8 (סוכנות ימית ישראלית סקנדינבית
12 בע"מ, המייצגת בארץ את חברות הספנות OOCL ו-Marfret) (להלן, בהתאמה: "**התצהיר**"
13 ו"**מר קסטל**"). תצהירים דומים (ובחלקים המצוטטים להלן – זהים) הגישו מצהירים נוספים
14 מטעם המשיבות, אף הם מנכ"לים בחברות המשיבות (מר דיויד גולין, מנכ"ל מארסק ישראל,
15 המשיבה 10; מר יורם הופמן, מנכ"ל סוכנויות ים מאוגדות א.מ.א בע"מ, המשיבה 11; מר דוד
16 בריש, מנכ"ל משותף של טירן שיפינג (1997) בע"מ, המשיבה 12; מר סמי ניאגו, מנכ"ל כרמל
17 שירותי ספנות בינלאומית (1992) בע"מ, המשיבה 13). כך הסביר מר קסטל מהו תפקידו של
18 סוכן אונייה (סעיפים 4–10 לתצהיר):

19 "**הסכם הובלה ימית הוא הסכם הנערך בין חברת ספנות לבין בעל זכויות**
20 **במטען, לצורך הובלת מטען מנמל מוצא לנמל יעד. הסכם ההובלה אינו כולל רק**
21 **את ההובלה הימית עצמה, אלא גם את הפקדת המטען בידי חברת הספנות בנמל**
22 **המוצא (או במקום מוסכם אחר), טעינתו על האונייה, פריקתו בנמל היעד**
23 **ומסירתו לזכאי לקבלו בנמל היעד (או במקום מוסכם אחר). בהובלה ימית**
24 **במכולות, שהיא שיטת ההובלה העיקרית אל ישראל וממנה, הסכם ההובלה**
25 **כולל גם העמדת מכולה ריקה לרשות היצואן, קליטת המכולה המלאה ממנו,**
26 **ולאחר מסירתו ביעדו כשהוא מומכל במכולה – קליטת המכולה הריקה**
27 **מהיבואן.**

28 סוכן אונייה הוא נציגה של חברת ספנות באזור גאוגרפי מסוים ... הסוכן מייצג
29 את חברת הספנות בפני לקוחותיה באותו אזור, ובכלל זה משווק את שירותיה,
30 מנהל משא ומתן מסחרי ומתקשר בשמה בהסכמי הובלה ... סוכן האונייה הוא
31 גם נציגה של חברת הספנות בגביית התשלומים מלקוחותיה.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 סוכן האונייה אחראי לבצע את כל התיאומים הנדרשים לצורך קבלת מטענים
2 לידי חברת הספנות ... . סוכן האניה אחראי גם לבצע את כל התיאומים
3 הנדרשים לצורך פריקת מטענים ומסירתם לידי הזכאים לקבלם ... . בעניין זה,
4 סוכן האונייה הוא הגורם המוסמך על פי דין להוציא הוראת (פקודת) מסירה
5 למטען, שרק על פיה ניתן למסור אותו ממשמורתו של הנמל לידי הזכאי לקבלו.
6 במסגרת ביצוע תפקידיו, הסוכן מייצג את חברת הספנות בפני הרשויות
7 המקומיות, לרבות משרד התחבורה, רשויות הנמלים ורשויות המכס, ואחראי
8 למילוי חובותיה כלפיהן, לרבות העברת מידע, מסמכים וביצוע תשלומים ..."
9
10 במילים אחרות, סוכן האונייה פועל כנציגה של חברות הספנות מול לקוחותיהן, הם בעלי
11 הזכויות במטענים אותם נושאות חברות הספנות ממקום למקום, ותפקידו הוא להוציא לפועל
12 את ההסכם הובלה הימית אליו הגיעו הצדדים (חברות הספנות מחד גיסא, ובעלי הזכויות
13 במטענים או המשלחים הבינלאומיים מאידך גיסא).
14 4. ביחס לזהות לקוחותיה של חברת הספנות הובהר כך :

15 "בחלק משמעותי של הסכמי ההובלה הימית, ששיעורו הולך וגדל, הצד
16 המתקשר בהסכם עם חברת הספנות אינו בעל הזכויות במטען הסוחר בו (כמוכר
17 או רוכש), אלא משלח בינלאומי (Freight Forwarder). משלח בינלאומי
18 מספק לבעל הזכויות במטען את מעטפת השירותים הכוללת הכרוכה בהעברת
19 המטען מידי המוכר לידי הרוכש, לרבות ההובלה הימית. מעטפת זו עשויה
20 לכלול גם שירותי אחסון, אריזה והמכלה, הובלה יבשתית, הפצה, השגת
21 היתרים שונים, טיפול בו מול רשויות המכס וכיוצ"ב. הצד הסוחר במטען
22 מתקשר עם המשלח בהסכם הובלה כולל, ונותן לו הרשאה להתקשר בכל
23 ההסכמים הנוגעים להעברת המטען ליעדו, לרבות בהסכם הובלה ימית. על פי
24 הרשאה זו מתקשר המשלח עם חברת ספנות בהסכם הובלה ימית.

25 המשלחים הם לקוחות של חברת הספנות. יחד עם זאת, הם מהווים גם מתחרים
26 שלהן מול הלקוחות הסופיים, בעלי הזכויות במטענים – היבואנים והיצואנים.
27 בעלי זכויות במטענים המעדיפים שלא להוביל את מטעניהם באמצעות משלח
28 אלא לעבוד באופן ישיר מול חברת ספנות (באמצעות הסוכן שלה) הם ככלל,
29 סוחרים מקצועיים, הרוכשים שירותי הובלה מעת לעת, עבור מטענים בנפח
30 משמעותי. מדובר בלקוחות עסקיים, שיש להם הבנה בנושא שירותי הובלה
31 ימית למטענים והיכרות עם שיטת התמחור שלהם. לקוחות קטנים או
32 מזדמנים, ובוודאי אנשים פרטיים, נוהגים לרכוש שירותי הובלה מחברת

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 שילוח, שמעטפת השירותים הכוללת שהיא מספקת להם מתאימה לצורכיהם,
2 ואינם פונים באופן ישיר אל סוכני אניות.

3 ...

4 כאשר ההובלה מתבצעת באמצעות משלח אין קשר חוזי בין הצד הסוחר במטען
5 (היבואן או היצואן) לבין חברת הספנות, ומוכן שאין קשר כזה בינו לבין הסוכן
6 שלה. מבחינת חברת הספנות והסוכן שלה, הלקוח המתקשר בהסכם ההובלה
7 הוא המשלח."

8 לאמור, רבים מבעלי זכויות במטענים הבוחרים שלא להתקשר במישרין בהסכם להובלה ימית,
9 אלא רוכשים את השירותים האמורים באמצעות גורם מתווך – הוא המשלח הבינלאומי.
10 במקרים אלה המתווך הבינלאומי הוא זה שמתקשר עם חברות הספנות בהסכם ההובלה
11 הימית, והוא לפיכך הלקוח של סוכן האונייה (דהיינו של המשיבות). בקשת האישור שלפניי
12 הוגשה בשם "כל הלקוחות של המשיבות שביצעו יבוא או יצוא", כלומר הן יבואנים ויצואנים
13 (בעלי הזכויות במטענים), הן משלחים בינלאומיים.

14 ב. הטענות בבסיס בקשת האישור

15 5. סעיף 12(א) לפקודת הנמלים (שכותרתו "תעריף לשירותים בנמל") קובע:

16 "השר רשאי לקבוע תעריפי תשלומים בעד סירות או כל שירות אחר בכל נמל
17 ומשנקבע תעריף לשירות, לא ייגבה בעדו כל תשלום זולת התשלום שנקבע."

18 מכוח סמכות זו הותקנו תקנות הנמלים. נכון למועד הגשת בקשת האישור הורתה תקנה 2
19 לתקנות (שכותרתה: "תעריף שירות סוכן אניה") כך:

20 "תעריף התשלומים בעד שירותי סוכן אניה יהיה כנקוב בתוספת, והוא ישולם
21 לסוכן עם תום מתן השירות או במועד אחר שעליו הוסכם עם בעל המטען."

22 בתוספת לתקנות (להלן: "התוספת") הופיע התעריפון הבא (להלן: "התעריפון"):

השירות	התעריף בשקלים חדשים
(1) הנפקה של שטרי מטען, העתקים והוראות מסירה –	
(א) ביבוא –	
העתק שטר מטען	13
תעודת מסירה כנגד ערבות אישית	61

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

61	תעודת מסירה למחסני ערובה	
61	פיצול תעודת מסירה, לכל פקודה	
	(ב) ביצוא –	
13	שטר מטען	
6	העתק שטר מטען	
	(2) מסירת מטען –	
	(א) עד 1,000 טון –	0.3% מזדמי ההובלה אך
	(ב) מעל 1,000 טון –	לא פחות מ-61
	(3) דמי טיפול F.I.O (FREE IN OUT) –	0.3% מזדמי ההובלה
	(א) שולח או מקבל אחד –	
142	מטענים עד 500 טון	
238	מטענים מ-500 עד 3,000 טון	
301	מטענים מ-3,001 טון ומעלה	
	(ב) משלוחים מופצים למשלחים או מקבלים שונים	3% מתעריף הסווארות
	(4) טיפול במכולות –	
29	לכל מכולה החייבת בתשלום דמי השהיה	
	(5) תקשורת	
41	לגבי כל הוראת מסירה	
	<u>התעריף באחוזים מזדמי</u>	
	(6) דמי טיפול בגביה –	<u>ההובלה</u>
	(א) ביצוא –	
	(1) גביה בעבור בעל אניה בשקלים חדשים והמרתם	
	–	
0.6%	לדמי הובלה עד 3,000 דולר	
0.5%	לדמי הובלה מ-3,001 עד 5,000 דולר	
0.4%	לדמי הובלה מ-5,001 דולר	
0.2%	(2) גביה במטבע חוץ	
	(ב) ביצוא –	
0.35%	(1) גביה בשקלים חדשים והמרתם	
0.15%	(2) גביה במטבע חוץ	

- בבסיס בקשת האישור שלפניי ניצבת אי התאמה בין חיובים שגבו המשיבות בפועל בגין שירותי
- סוכן אונייה שנתנו, לבין התעריפון. אי התאמה זו באה לידי ביטוי, לפי הטענה, בשתיים:
- ראשית**, בעד שירותים הקבועים בתקנות גבו המשיבות סכומים גבוהים מאלה שבתקנות,
- למשל גביית "communication fee" בסכום העולה על הקבוע בתקנות ל"דמי תקשורת".

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

שנית, המשיבות גבו תשלום בגין סעיפי חיוב שלכאורה אינם מופיעים בתקנות (למשל "מחשוב", "IT surcharges" או "Information Tech.Cha"). לטענת המבקשת, מבחינה מהותית מדובר בשירותים שכלולים בתקנות ושהתעריף הנקוב בגינם בתקנות נמוך מזה שהמשיבות גבו בפועל תחת שם שונה. לטענת המבקשת, מדובר במהלך מלאכותי שנועד להסוות גבייה שלא כדין (למשל בדוגמה שניתנה לעיל, משום שמדובר באותן מערכות מידע ומחשוב שבאמצעותן ניתנים השירותים המופיעים ומתומחרים בתקנות).

ג. דיון והכרעה

7. בקשת אישור התובענה כייצוגית המונחת לפניי היא לכאורה בקשה פשוטה: מחוקק המשנה קבע תעריפון מחייב המגביל את גובה התשלומים שהמשיבות רשאיות לגבות מלקוחותיהן עבור שירותים מסוימים; כפי שיובהר להלן, המבקשת הוכיחה, ברמה לכאורית הנדרשת, כי המשיבות הפרו את הוראות התעריפון, וגבו מלקוחותיהן תשלומים העולים על המותר על פי דין; התובענה מבקשת לחייב את המשיבות להשיב ללקוחות את הסכומים שגבו ביתר, דהיינו את ההפרש בין הסכומים שגבו בפועל לסכומים שמותר היה לגבות על פי התעריפון. על פני הדברים זו בקשה שראוי להיענות לה בנקל.

8. בניגוד גמור לפשטותה, המשיבות העלו טענות רבות ומורכבות נגד אישור התובענה. ניתן לחלק טענות אלה לשניים: טענות הכופרות בקביעות הנורמטיביות עליהן מבוססת התובענה, כגון שהוראות התעריפון מחייבות את המשיבות או שחריגה מהוראותיו גרמה הלכה למעשה לגביית יתר (להלן: "טענות במישור עילת התביעה הקבוצתית"); וטענות לפיהן גם אם קיימת עילת תביעה, אין מקום לאשר ניהול תובענה ייצוגית לגבייה, כגון שהבקשה לא הוגשה על ידי מי מחברי הקבוצה אלא על ידי ארגון הצלחה, או שניהול התובענה אינו נחוץ בשים לב לביטול תקנות הנמלים (להלן: "טענות במישור ההצדקות לניהול ההליך ייצוגי"). להלן אתייחס לשני סוגי הטענות הללו, ואולם אקדים את המאוחר ואציין, בלשון כללית, כי בעוד שטענות המשיבות במישור עילת התביעה הן טענות חלשות, על גבול המופרכות, ובוודאי שאין בהן כדי להצדיק את דחיית בקשת האישור, הרי שהצטברות טענות המשיבות במישור ההצדקות לניהול ההליך הייצוגי, גם אם לא כל אחת מהן כשהיא עומדת לבדה, יוצרות מסה קריטית המצדיקה את דחיית בקשת האישור. להלן יובהרו הדברים ויפורטו.

1. טענות במישור עילת התביעה הקבוצתית

9. עניינה של בקשת האישור בטענה כי התעריפים שגבו המשיבות בגין שירותי סוכן אונייה חרגו מהמותר על פי התעריפון המחייב שנקבע. מדובר בשאלה עקרונית וכללית שמשותפת לכלל חברי הקבוצה, ושאינה דורשת בירור עובדתי נפרד לכל אחד מהם. על כן היא צולחת בנקל את

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף
ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 חלקו הראשון של מבחן עילת התביעה הקבוצתית הקבוע בסעיף 8(א)(1) לחוק תובענות
2 ייצוגיות ("התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי
3 הקבוצה...").

4 10. לכאורה, כך הוא גם ביחס לחלקו השני של מבחן העילה הקבוצתית הקבוע בסעיף 8(א)(1) לחוק
5 תובענות ייצוגיות – קיומה של אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה
6 ("ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה"). המבקשת הציגה די מסמכים
7 כדי להוכיח את טענותיה מבחינה עובדתית ברמה שנדרשת בשלב זה, ועיקרם חשבוניות
8 שמציגים גבייה החורגת מהתקנות, כאמור בטענותיה. להוציא כמה סוגיות שאין צורך להרחיב
9 בהן בשלב זה, נראה שהמשיבות אינן חולקות על כך. מכאן שמבחינה עובדתית הונחה תשתית
10 לכך שבוצעה גבייה החורגת מהתעריפון, המהווה, כמובהר, חקיקת משנה המגבילה את היקף
11 הגבייה שהמשיבות רשאיות לגבות מלקוחותיהן. בכך די, כך ניתן היה להניח, כדי לשכנע כי
12 ללקוחות המשיבות עילת תביעה הן בנזיקין (הפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנזיקין
13 [נוסח חדש] (להלן: "פקודת הנזיקין")) והן בדיני עשיית עושר ולא במשפט (גביית יתר בניגוד
14 לדין, המקימה עילה לפי סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979). אפס, מן
15 הגורן ומן היקב העלו המשיבות טענות בניסיון להתחמק מתוצאה משפטית מתבקשת, באופן
16 שהוכיח שוב "שאינן לשער מראש, מה רב כושר ההמצאה ומה גדולה הבקאות של יודעי דין"
17 (ע"א 304/70 אביעם נ' מדינת ישראל, פ"ד כה(1) 665, 667 (1971)). על מנת שלא ישתמע
18 מתוצאת פסק הדין כי יש ממש בטענות אלה, אתייחס להלן למרכזיות שבהן.

19 טענה ראשונה: העילה של הפרת חובה חקוקה לא מתקיימת, מאחר שהתעריפון אינו מיועד להגן
20 על לקוחות המשיבות

21 11. כידוע, אחד התנאים הנחוצים להקמת העילה הנזיקית של הפרת חובה חקוקה, הוא שהחיקוק
22 בו מדובר נועד לטובת הניזוק (ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית, בית שמש, פ"ד לו(1)
23 113, 139 (1982); ע"א 7141/13 קונקטיב גרופ בע"מ נ' דבוש, פסקאות 21-28 לפסק הדין של
24 השופט מני מזוז (5.11.2015)). המשיבות טענו שמטרת התקנות היא לקבוע תעריף אחיד
25 לשירותי סוכן אונייה, כדי להגן על סוכני האוניות מפני תחרות בינם לבין עצמם. המשיבות
26 נסמכות על חוות דעת מומחה של הכלכלן ד"ר שלומי פריזט, לפיה תעריפים מרביים (שלא ניתן
27 לגבות סכום העולה עליהם) מאפיינים אסדרה שנועדה להגן על לקוחות מפני תשלומים
28 מופרזים, ואילו תעריפים מחייבים (שלא ניתן אף לגבות סכום בשיעור פחות מהם), כפי
29 שטוענות המשיבות שקיים במקרה דנן, הולמים כוונה להגן על ספקי השירותים מפני תחרות
30 בינם לבין עצמם. המשיבות מסתמכות גם על הרקע ההיסטורי לתקנות הנמלים: הן נקבעו
31 בתקופה שנהג בה תיאום מחירים חוקי בין חברות הספנות (על בסיס הפטור שהיה נתון להן
32 אז בסעיף 3(7) לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (כיום חוק התחרות הכלכלית, להלן:
33 "חוק ההגבלים העסקיים")). נוסף על כך, טענו כי פיקוח על חלק אחד בלבד מהמחיר הכללי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף
ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 אינו מגן על הלקוח, משום שממילא הספק יכול לקבוע את גובה כל אחד מהרכיבים האחרים.
2 לעומת זאת, לגישת המבקשת, סוכן האונייה נבחר על ידי המוביל (חברת הספנות), ולכן
3 יבואנים, יצואנים ואפילו משלחים (קרי, לקוחות המשיבות) אינם יכולים לנהל משא ומתן על
4 טיב השירות שהם מקבלים מסוכני האוניות ועל מחירו. נוסף על כך, התשלומים לסוכני
5 הנסיעות זניחים יחסית למחיר ההובלה הכולל. על רקע זה, כך נטען, תכלית התקנות היא להגן
6 על הלקוחות באמצעות קיבוע התשלום הנדרש על ידי גורם (סוכן האונייה), שזהותו ושירותיו
7 נכפים עליהם. בין כך ובין כך, אני סבור כי לא ניתן לקבל את עמדת המשיבות. התעריפון קובע
8 את המחיר שניתן לגבות מהלקוח, ופשיטא כי הוא מיועד (ולמצער, גם מיועד) להגן על ציבור
9 הלקוחות מפני גביית סכום העולה על הנקוב בתעריפון על ידי סוכן האונייה. הטעם בעטיו בחר
10 המחוקק לקבוע משטר פיקוח מחירים בעניין זה לא הוברר די צורכו. ואולם אין בכך כדי לשנות
11 את המסקנה כי משנקבע התעריפון הוא משמש (ולמצער, גם משמש) להגנת הלקוחות מפני
12 גביית סכומים העולים על העמלה המותרת (ודוק, הגנה על סוכני האונייה בלבד מפני תחרות
13 הייתה מצדיקה קביעת מחירי מינימום בלבד. לפסיקה המכירה בכך שעשויה להיות מטרה
14 כפולה בחקיקה, ראה: ע"א 245/81 סולטאן נ' סולטאן, פ"ד לח (3) 169, 176 (1984)).

15 **טענה שנייה: לא מתקיימת העוולה של הפרת חובה חקוקה, מאחר שללקוח לא נגרם נזק**

16 12. המשיבות טוענות שלא נגרם לחברי הקבוצה נזק, מפני שגם אם היו גובות מחירים נמוכים
17 יותר על שירותים שבתעריפון, הן היו מעלות את המחיר בגין שירותים אחרים שהן סיפקו,
18 והמחיר הכולל היה נותר זהה. טיעון זה לא ניתן לקבל. ההשערה העומדת ביסוד הטעון היא
19 בגדר ספקולציה גרידא, שלא הונח לה כל בסיס עובדתי. מכל מקום, אין היא יכולה להוות הגנה
20 מפני אחריות בנזיקין, שכן טענת מעוול כי את טובת ההנאה שהשיג במעל יכול היה לקבל גם
21 באופן חוקי לאו הגנה היא. מרגע שהמעוול בחר להשיג את בלעו בדרך עוולתית, הוא שולל
22 מעצמו את האפשרות לטעון כי ניתן היה להשיג את אותה תוצאה גם בדרך חוקית. כך, למשל,
23 גנב אינו יכול לפטור עצמו מהחובה להשיב את הנכס שגזל באמצעות הטענה כי הנגזל היה נותן
24 לו את אותו הנכס מרצונו הטוב, לו היה מבקש זאת ממנו. בדומה, אדם הגובה תשלום העולה
25 על המותר על פי דין או חוזה אינו יכול לטעון כי יכול היה להשיג את גביית היתר גם בדרך
26 חוקית בה לא נקט הלכה למעשה.

27 **טענה שלישית: ללקוחות לא נגרם נזק ולכן המשיבות כלל לא התעשרו, כך שלא מתקיימת גם**
28 **עילת עושר ולא במשפט**

29 13. בהמשך לאמור בפסקה הקודמת, המשיבות גורסות שגבייה בחריגה מן התעריפון אינה
30 מספיקה לבדה לבסס נזק ללקוחות או התעשרות של המשיבות, ושם לתובע לא נגרם נזק, גם
31 לא צמחה התעשרות לנתבע (כלומר אין מדובר במקרה של "זה נהנה וזה לא חסר", שבו תיתכן
32 קיומה של עילה בעשיית עושר אך לא בנזיקין). המשיבות מוסיפות שהיה על המבקשת להוכיח

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 16-01-49512 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 באמצעות חוות דעת מומחה כי בשל הגבייה החורגת התייקר מחיר ההובלה הכולל. המשיבות
2 מבחינות בין התייקרות של "מחיר נפרד" העומד בפני עצמו ולא תלוי ברכיבים אחרים לבין
3 התייקרות של "רכיב מסוים במחיר כולל", שנקבע באופן יחסי למחיר הכולל כך שאם שיעורו
4 עולה שיעורו של רכיב אחר יפחת והמחיר הכולל יישאר זהה, וזאת בהסתמך על פסק הדין של
5 כבוד השופטת ענת ברון בבש"א (מחוזי ת"א) 14471/01 **אזואלוס נ' החברה האמריקאית**
6 **הישראלית לגז בע"מ** (19.12.2007) (להלן: "**עניין אזואלוס**"). לשיטתן, הן הוכיחו בחוות דעת
7 המומחה כי החריגה בתעריפי סוכני הנסיעות לא העלתה את המחיר הכולל ששילמו הלקוחות
8 על שירותי ההובלה הימית שקיבלו, ועל כן לא גרמה ללקוחות נזק ולא הצמיחה למשיבות
9 התעשרות שבאה מן הלקוחות.

10 טענת המשיבות מערבת בין מונח ה"נזק" המשפטי למונח ה"נזק" מבחינה כלכלית, שלצורך
11 הבהירות יכונה להלן "הפסד". במסגרת תביעה משפטית נזיקית על התובע להוכיח כי נגרם לו
12 "נזק" מבחינה משפטית. כך, למשל, סעיף 2 לפקודת הנזיקין מגדיר "נזק" כ- "**אבדן חיים, אבדן**
13 **נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה**".
14 משהוכיח תובע כי סבל אחד מאלה נגרם לו "נזק" מבחינה משפטית. שאלה אחרת היא האם
15 מבחינה כלכלית נגרם לאותו אדם "הפסד" בעקבות אותו אירוע. ניתן להעלות על הדעת
16 תרחישים שונים בעטיים גרימה של "נזק משפטי" לא הובילה להתרחשותו של "הפסד כלכלי".
17 הדוגמא הבולטת לכך היא כאשר הנפגע מה"נזק המשפטי" הצליח לגלגל את הנזק על כתפיו
18 של צד שלישי, באופן שזקו לא יצא בהפסדו (כגון, כשניזוק קיבל פיצוי מחברת ביטוח, ועל כן
19 הגם שנגרם לו נזק לא ספג בסופו של דבר הפסד). העובדה שזק משפטי לא הוביל להפסד כלכלי
20 עשויה בנסיבות מתאימות להקים הגנה מלאה או חלקית מפני אחריות, ובנסיבות אחרות לא
21 תהווה כל הגנה. כך, למשל, הטבת נזק גוף שנגרם לניזוק על ידי צד שלישי תקטין לרוב את
22 חבותו של המזיק כלפי הניזוק (ראו נינה זלצמן, "הטבת נזקי גוף: יחסי מזיק – מיטיב – מוטב"
23 **עיוני משפט** ד 621 (1975)), אך תגמולי ביטוח להם זכאי הניזוק מכוח חוזה שערך אינם
24 מפחיתים את חבות המזיק (סעיפים 181(1) ו-86 לפקודת הנזיקין). מכל מקום, טענת המשיבות
25 כאילו הוכחת "נזק" משפטי מחייבת להוכיח כי בעקבות האירוע נגרם גם "הפסד" כלכלי היא
26 טענה שגויה. גם חלקו השני של הטיעון, המתייחס לדיני עשיית עושר ולא במשפט, שגוי. נזק
27 אינו מהווה כלל אחד מיסודות התביעה במסגרת דיני עשיית עושר ולא במשפט, ובוודאי שלא
28 נדרש להוכיח כי התובע (המזכה) סבל הפסד (ראו ע"א 290/80 **ש.ג.מ. חניונים בע"מ נ' מדינת**
29 **ישראל**, פ"ד לו(2) 633 (1983); דניאל פרידמן ואלרן שפירא בר-אור **דיני עשיית עושר ולא**
30 **במשפט** כרך א 102-103 (מהדורה שלישית, 2015)). אכן, בנסיבות מסוימות עשוי העדר הפסד
31 להוות בסיס לשלילה מלאה או חלקית של החבות (וראו סעיף 2 לחוק עשיית עושר ולא במשפט:
32 "**בית המשפט רשאי לפטור את הזוכה מחובת ההשבה לפי סעיף 1, כולה או מקצתה, אם ראה**
33 **שהזוכה לא היתה כרוכה בחסרון המזכה...**"). ואולם גם בהקשר זה הטענה כאילו על התובע
34 להוכיח הפסד מצדו כתנאי להוכחת התעשרות בלתי מוצדקת של חברו היא שגויה.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 16-01-49512 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

- 1 כאשר עוסק גובה מלקוח סכום כסף העולה על המותר לו על פי חוזה או דין פשיטא כי מבחינה
2 משפטית גרם בכך "נזק" ללקוח, ו"התעשר" על חשבוננו. אכן, ייתכן כי ה"נזק" המשפטי או
3 ה"התעשרות" לא היו כרוכים בהפסד של הלקוח מבחינה כלכלית, ואולם על העוסק הנטל
4 לשכנע בשניים: ראשית, שאכן לא נגרם הפסד בעקבות הנזק; שנית, שהמשפט מכיר בכך שאי
5 התרחשות ההפסד מהווה הגנה מלאה או חלקית מאחריות. בענייננו לא הוכח לא זה ולא זה.
6 ראשית, לא הוברר כלל כי בעולם המעשה (להבדיל מעולם התיאוריה הכלכלית של שווקים
7 משוכללים) קיימים מנגנונים יעילים שהיו מביאים להתייקרות תעריפי ההובלה הימית באותו
8 שיעור בו הייתה פוחתת הגבייה על ידי סוכני האוניות; שנית, כפי שכבר הובהר, מבחינה
9 משפטית אין בטענת מעוול או זוכה כי יכול היה להשיג את אותה טובת הנאה גם בדרך חוקית
10 כדי להוות הגנה מפני תביעה נזיקית, ואף אין היא מהווה הגנה בתביעה במסגרת דיני עשיית
11 עושר ולא במשפט.
- 12 14. הסתמכותן של המשיבות על פסק הדין בעניין **אזואלוס** מבקשת ללמוד גזירה שווה בין מקרים
13 שונים. באותו מקרה הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד שלוש חברות שסיפקו גז ביתי,
14 בטענה שבתשלום הכולל הן גבו רכיב של תשלום קבוע (כלומר רכיב בסכום שאינו תלוי בכמות
15 הצריכה) בלי היתר לכך. בית המשפט ציין שאילו היה מבוטל רכיב התשלום הקבוע, מחירו של
16 מ"ק גז היה בהכרח עולה (כלומר עלייה ברכיב המשתנה), ושהמבקשים ביקשו למעשה לכפות
17 על גוף פרטי שיטת חישוב אחת על פני אחרת. עניין **אזואלוס** אינו יכול לסייע בידי המשיבות,
18 ולו משום שהוא עסק בנסיבות שונות בתכלית: בקשת אישור נגד עוסקים שלא היו נתונים
19 לפיקוח מחירים. בהתבסס על עובדת מפתח זו קבע שם בית המשפט שחברות הגז היו רשאיות
20 לקבוע את התעריף כרצונן, הן את גובה התעריף, הן את מבנהו:
- 21 "משובטל הפיקוח על מחירי הגז, שוב אין כל דבר חקיקה האוסר על חברות הגז
22 לגבות בגין המצרך או בגין השירות שהן מספקות כל סכום המתקבל על דעתן.
23 אם אין המדינה מתערבת במחיר שאותו גובות חברות הגז, מה הטעם לכך
24 שתתערב באופן החישוב של אותו המחיר? ...
25 ...
26 ... מאחר שכאמור אין "מחיר מרבי" לגז, הרי שחברות הגז רשאיות לבחור
27 באיזה אופן לגבות מן הלקוחות את תמורתם של השירותים שהן מחויבות
28 לספק" (פסקאות 17 ו-19. ההדגשות במקור).
- 29 ראו גם דבריו של בית המשפט העליון בדחותו את הערעור על החלטת בית המשפט המחוזי
30 (ע"א 1212/07 אזואלוס נ' החברה האמריקאית הישראלית לגז בע"מ (2.7.2009)):
- 31 "דומה שהבעיה העיקרית בטיעוניהם של המערערים הינה ההתעלמות מכך
32 שבשנת 1995 בוטל הפיקוח על מחירו של גז לבישול. לביטול האמור היו
33 השלכות במישורים שונים, כולל לגבי הטיעון הבסיסי של המערערים בדבר אי-

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 חוקיות המחיר. משבוטל הפיקוח נשמט השטיח מתחת לתזה שבנו המערערים
2 בעניין זה."

3 נקודת המוצא שהנחתה את הדיון בעניין **אזואלוס** – היות המשיבות שם עוסקים אשר
4 תעריפיהן אינם נתונים לפיקוח מחירים – אינה נקודת המוצא שמנחה את הדיון בענייננו. כפי
5 שהובהר, מחירי שירותי סוכני האוניות היו כפופים בתקופה הרלוונטית לבקשת האישור
6 לתעריפים המחייבים שבתקנות. לפיכך המשיבות לא היו רשאיות לבחור כיצד לגבות מן
7 הלקוחות את תמורת השירותים שהן סיפקו. הן היו מחויבות לפעול על פי מצוות מתקין
8 התקנות ולגבות בעד השירותים הנקובים בתעריפון את התעריפים הנקובים בו.

9 בדומה, פסק הדין בת"א (מחוזי מר') 1817-08-07 **יוחנן נ' חברת פרטנר תקשורת בע"מ**
10 (19.1.2011) (להלן: "**עניין יוחנן**"), שהמשיבות הפנו אליו באותו הקשר, אין בו כדי לתמוך
11 בעמדתן. שם נדחתה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד שלוש חברות תקשורת סלולרית
12 (פרטנר, סלקום ופלאפון) על שגבו מחיר מופרז, בלתי סביר ובלתי הוגן בעד מרכיב הקישוריות
13 של מסרונים שנכנסו לרשתותיהן. הבקשה נדחתה, בין היתר, משום שהמבקשים לא הראו
14 שנגרם נזק לצרכנים. בית המשפט התבסס בעניין זה על חוות דעת כלכליות של מומחים מטעם
15 המשיבות, שנמצא בהן כי לו היו מחירי הקישוריות נמוכים יותר, היו מתייקרים מחירי
16 השירותים בתוך הרשת, ומצב המנוי היה נותר זהה מבחינת התשלום הכולל שנגבה ממנו בעד
17 סל השירותים הכולל. כמו עניין **אזואלוס**, גם בעניין **יוחנן** רכיב השירותים שבבסיס המחלוקת
18 (דמי הקישוריות) לא היה נתון לפיקוח מחירים. הטענה בעניין **יוחנן** לא הייתה שהמשיבות גבו
19 עבור הקישוריות תעריף גבוה מזה שקבע המאסדר (המאסדר לא קבע דבר בעניין בתקופה
20 הרלוונטית לתובענה), אלא שהן גבו עבורה מחיר מופרז ובלתי הוגן. בנסיבות אלו נדרש בית
21 המשפט לבחון את השפעת השינויים במחירי הקישוריות על סל השירותים הכולל של החברות
22 הסלולריות, כדי לבחון אם הונח בסיס לכאורה לקיומו של נזק. לעומת זאת, בענייננו הרכיב
23 השנוי במחלוקת (התשלום בעבור שירותי סוכני הנסיעות) היה נתון לפיקוח מחירים. אפילו
24 אם נניח שקיימת אפשרות שאילו גבו המשיבות בעד שירותיהן את התעריפים הקבועים
25 בתקנות, היו מתייקרים רכיבים אחרים במחיר של עסקת ההובלה (וכאמור, אני רחוק
26 מלהשתכנע שכך אכן היה קורה), הרי שאפשרות היפותטית זו, שלא התממשה בשל התנהלות
27 המשיבות, אינה יכולה להוות הגנה מפני תביעה לפיצויים או להשבה בגין גבייה בניגוד לדין.

28 **טענה רביעית: תקנות הנמלים אינן חלות על שירותי המשיבות בשל מקום נתינתם**
29 15. על פי המשיבות, היקף תחולתן של תקנות הנמלים נגזר מהיקף סמכותו של שר התחבורה
30 לקבוע אותן. סעיף 12(א) לפקודת הנמלים קובע: "**השר רשאי לקבוע תעריפי תשלומים בעד**
31 **סירות או כל שירות אחר בכל נמל ומשנקבע תעריף לשירות, לא ייגבה בעדו כל תשלום זולת**
32 **התשלום שנקבע**" (ההדגשה הוספה). מאחר שהסמכותו של שר התחבורה לפי הסעיף הנ"ל

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 לקבוע תעריפים מחייבים מתייחסת לשירותים "בכל נמל", הרי שהתעריפים שקבע בתקנות
2 הנמלים מתייחסים, לשיטת המשיבות, לשירותים בשטח הנמל בלבד. המצהירים מטעם
3 המשיבות כתבו שמשרדיהן מצויים מחוץ לשטח הנמל (כך למשל בסעיף 33 לתצהיר מר קסטל:
4 "משרדיה של סוכנות ימית נמצאים בכיכר כיאט 2 בחיפה וברח' האורגים 35 באשדוד, שלא
5 בתחומו של אף נמל. המגעים בין סוכנות ימית לבין הלקוחות וכל השירותים שהיא נותנת
6 להם ניתנים מתוך משרדיה"). לטענת המשיבות, מאחר שהן נותנות ללקוחותיהן שירותים
7 מחוץ לשטח הנמל, הן אינן כפופות לתעריפים המחייבים שבתקנות הנמלים.

8 גם טענה זו דינה להידחות. המשיבות יוצאות נגד "הפרשנות המרחיבה" כביכול של המבקשת,
9 שלפיה סמכות קביעת התעריפים הנתונה לשר חלה גם על שירותים הניתנים מחוץ לנמל (ראו
10 סעיפים 85–104 לסיכומי המשיבות 1–14). איני סבור שהמבקשת טוענת מה שהמשיבות
11 מייחסות לה. על כל פנים, אין לי צורך לקבוע מסמרות בעניין. גם לפי הפרשנות של המשיבות
12 לסמכות השר, הן לא הצליחו להוכיח את הטענה העובדתית שלהן בדבר מקום מתן השירותים.
13 כל שהוכח לכאורה הוא שמשרדי המשיבות נמצאים מחוץ לשטח הנמל. משרדו של עסק
14 ומקום מתן שירותיו אינם בהכרח אחד. ענייננו יוכיח. השירותים שהמשיבות נותנות כוללים
15 בין היתר טיפול במכולות ומסירת מטען. אלה פעולות שמקום עשייתן הטבעי הוא נמל. כדי
16 להפריך הנחת מוצא זו, נדרשת ראיה – וכזו לא הגישו המשיבות. בסיכומי המשיבות לא הובהר
17 מדוע מיקום משרדיהן מחוץ לנמל דורש לראות בכלל שירותיהן כשירותים שניתנים מחוץ
18 לנמל. באין התייחסות לסוגיה זו, אין לומר שהוכח כי השירותים ניתנים מחוץ לשטח הנמל.
19 כמו כן, על פי גישה זו לא ברור מדוע טרחו בעבר המשיבות להגיש לשר התחבורה נתונים לצורך
20 עדכון התעריפון, אם לשיטתן התעריפון אינו חל עליהן.

21 **טענה חמישית: תוקפן של תקנות הנמלים מעורער משנת 2003**

22 16. המשיבות טענו בהדגשה בסיכומיהן כי במקור נשענו תקנות המחירים על מקור סמכות נוסף:
23 צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (תשלומים לסוכן אניה), התשנ"ב-
24 1992, ק"ת 1308 (להלן: "צו היציבות"), שנקבע עם תקנות הנמלים בשנת 1992. וזו הייתה
25 לשונו:

26 "בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7(א)(1) ו-7א לחוק יציבות מחירים במצרכים
27 ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו-1985 (להלן – החוק), אנו מצווים לאמור:
28 1. מחיר שירותי סוכן אניה, יהיה כקבוע בתקנות הנמלים (תעריף לשירותי
29 סוכן אניה), התשנ"ב-1992.
30 2. מותר להעלות מחיר שירותי סוכן אניה לאחר מתן הודעת העלאה למפקח
31 ובכפוף להוראת סעיף 7א לחוק."
32

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 חוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים, התשנ"ו-1996 (להלן: "חוק הפיקוח"), החליף את
2 חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו-1985. צו היציבות בוטל
3 בצו פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (ביטול תחולה), התשס"ד-2003, ק"ת 10, שקבע בסעיף
4 1: "[חוק הפיקוח] לא יחול על שירות של סוכן אניה, כמשמעותו בתקנות הנמלים (תעריף
5 לשירותי סוכן אניה), התשנ"ב-1992". על רקע האמור טענה משיבה 15 כי לאחר ביטול צו
6 היציבות נותרו תקנות הנמלים "לעמוד על אדנים רעועים, ככיסא המאבד את יציבותו..."
7 (סעיף 31 לסיכומי המשיבה 15). בכל הכבוד לדימוי, תקפותו של דבר חקיקה היא עניין בינרי
8 ולא שאלה של דרגה. תקנות הנמלים בוטלו בשנת 2017, לא קודם לכן. משכך, עד לאותו מועד
9 החובה לפעול על פיהן הייתה מוחלטת, ולא עניין יחסי הנתון לשיקול דעת. ביטול צו היציבות
10 בשנת 2003 אינו גורע מכך. יתר על כן, אומנם תקנות הנמלים וצו היציבות הותקנו בסמיכות
11 זמנים, אך לא בוטלו בסמיכות זמנים. יש בכך כדי להעיד דווקא על כוונה מודעת להותיר את
12 תקנות הנמלים בתוקפן, חרף ביטול צו היציבות, וזאת גם בשים לב לכך שלמרות ביטול צו
13 היציבות בשנת 2003, שנה לאחר מכן (בשנת 2004) בחר מחוקק המשנה דווקא לעדכן את
14 התקנות ולא לבטלן. נוסף על כך, פרשנות שלפיה לתקנות הנמלים לא הייתה נפקות לאורך
15 תקופה של 15 שנה (2003–2017) היא פרשנות מוקשית, ואין למהר לאמצה. ועוד, ההחלטה של
16 משרד התחבורה לבטל את התקנות מעידה שגם הוא לא סבר כי הן חסרות תוקף. ראו בהקשר
17 זה את הצהרתו שבכוונתו לעקוב אחר ההתפתחויות במחירי השירותים של סוכני אונייה
18 במהלך השנה שלאחר ביטול התקנות, כדי לשקול צעדיו ולבחון אפשרות להחזרת השירותים
19 לפיקוח (מכתב משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, רשות הספנות והנמלים, מיום 14.2.2017,
20 שכותרתו "בחנינת ביטול תקנות הנמלים (תעריף לשירותי סוכן אניה) – עדכון". מוצג נ/19.
21 להלן: "מכתב משרד התחבורה מה- 14.2.2017"). אוסיף כי משיבות 1–14 הסתמכו על צו
22 היציבות וביטולו כדי לטעון שתקנות הנמלים חלו בשנים הרלוונטיות על שירותים בשטח הנמל
23 ולא מחוץ לו. כאמור לעיל, גם לפי פרשנות זו ניתן לראות כי התקנות חלות על שירותיהן.

24 **טענה שישית: ביטול התקנות בשנת 2017 הוא ביטול צופה פני עבר**

25 17. לטענת המשיבה 15, אף שככלל נקודת המוצא היא כי פניו של חוק צופים פני עתיד, ענייננו נופל
26 לגדר החריגים לכלל ומחייב להחיל את תקנות הנמלים (ביטול) למפרע. הטעם העיקרי לכך הוא
27 שתקנות הנמלים (ביטול) הן חיקוק מבהיר בעל אופי הצהרתי, המשקף את המצב ששרר בשטח
28 גם קודם לביטול.

29 גם טענה זו דינה להידחות. היא מבוססת על טשטוש ההבחנה בין הנורמטיבי לתיאורי. חיקוק
30 מבהיר בעל אופי הצהרתי הוא חיקוק שמבהיר את המצב הנורמטיבי ששרר קודם לחקיקתו.
31 גם אם נאמץ את תיאור המשיבה 15, שלפיו קודם לביטול התקנות נקבעו מחירי שירותי סוכני
32 האונייה "במסגרת מו"מ גלוי וישיר", המשיבה 15 מניחה את המבוקש. על בסיס תיאור
33 התנהלות הדברים בפועל (גביית תעריפים במנותק מן התקנות) היא מבקשת לטעון שכך היו

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 אמורים הדברים להתנהל כעניין נורמטיבי, ושלפיכך התקנות הן חיקוק הצהרתי מבהיר.
2 מדובר במהלך חסר בסיס. תקנות הנמלים (ביטול), שהותקנו ביום 17.7.2017, נכנסו כאמור
3 לתוקף מייד. הן חלות ממועד התקנתן והלאה, ולא הובא לפניי נימוק שמצדיק לפרשן כבעלות
4 תוקף אחר, בניגוד לכלל הנוהג ביחס למועד כניסתן לתוקף של תקנות.
5 18. בהקשר זה, המשיבה 15 טענה בקצרה שסעיף 12(א) לפקודת הנמלים ותקנות הנמלים פוגעים
6 בגישה לא מידתית בזכויותיה לחופש העיסוק ולקניין, ולכן הם בטלים. הדבר מלמד לשיטתה
7 על כך שביטול התקנות רק הצהיר על המצב המשפטי הקיים (סעיפים 61–63 לתשובת
8 המשיבה 15; סעיפים 38–42 לסיכומי המשיבה 15). לא מצאתי לקבל את הטענה. טענות
9 חוקתיות יש לטעון בהיקף הראוי ובמסגרת המתאימה (ראו והשוו: ע"א 4291/17 אלפריח נ'
10 עיריית חיפה, פסקאות 9–23 (6.3.2019)). לבד מכך, הטענות נגד תוקף התקנות לוקות בשיהוי
11 כבד. במשך שנים רבות הייתה המשיבה 15 כפופה לתקנות והיא לא טענה נגד חוקתיותן. לא
12 זו המסגרת הנכונה לדון בכך.

13 **טענה שביעית: לא הוכח כי קיים כשל שוק שהצדיק את קביעת התעריפון**

14 19. לשיטת המשיבות, טענה כי קיים כשל שוק בשוק סוכני האוניות, אשר הצדיק את קביעת
15 התעריפון, היא טענה שבמומחיות, והיה על המבקשת להוכיחה באמצעות חוות דעת מומחה.
16 לגופו של עניין טענת כשל השוק שבפי הצלחה מתייחסת ל"שוק" של עסקאות שבו סוכני אונייה
17 מוכרים ללקוחות שירותי סוכן תמורת תשלום חיובים מקומיים. על פי המשיבות, עסקאות
18 כאלו אינן קיימות במציאות. בהעדר שוק של עסקאות אלו, ממילא גם אין בו כשל. בתמצית,
19 לשיטת המשיבות, שירותי סוכן אונייה הם רכיב של שירות כולל (עסקת הובלה), החיובים
20 המקומיים הם רכיב במחיר הכולל (הוא מחיר עסקת ההובלה), ואין עסקה נפרדת של חיוב על
21 השירותים שמופיעים בתקנות. לגישת המשיבות, השוק שצריך לעניין הוא שוק ההובלה הימית
22 במכולות, ושוק זה חופשי ותחרותי.

23 20. בלי להכריע בטענות על שוק, על כשל שוק ועל הוכחתו, אני סבור שהן אינן משפיעות על הדיון.
24 עילות התביעה הנטענות כאן מבוססות על גבייה שלא לפי הוראות שקבועות בחיקוק. משקבע
25 מתקין התקנות מחיר, חריגה ממנו אסורה גם אם השוק פועל למישרין. טענות על כשל שוק הן
26 למעשה טענות על הצורך בתקנות הנמלים. לא זה ההליך המתאים להן. זאת ועוד, התקנות היו
27 בתוקף שנים רבות, והמשיבות לא תקפו אותן תקיפה ישירה. טענותיהן היום לוקות לפיכך אף
28 בשיהוי רב.

29 **טענה שמינית: "זוטי דברים"**

30 21. לטענת המשיבה 15, כלל הוא שהחוק אינו עוסק בזוטות, וגם משום כך יש לדחות את בקשת
31 האישור בענייננו. עלות ההובלה הימית מורכבת משני סוגים עיקריים של חיובים: **האחד**,

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאלוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

- 1 תשלום לחברת הספנות (המכונה בעגה המקצועית "freight", ובעברית – "דמי הובלה");
- 2 השני, תשלום בגין חיובים מקומיים המשולמים לסוכן האונייה, אותו משלמות רק חברות
- 3 ספנות אשר בוחרות להתקשר עם סוכן אונייה כאמור. מרכיב דמי ההובלה הוא המרכיב
- 4 העיקרי בקביעת עלות ההובלה (ובהחלטת בעלי המטענים והמשלחים עם מי להתקשר לשם
- 5 ביצועה), ואילו מרכיב החיובים המקומיים הוא שולי זניח.
- 6 כפי שצינתי בעבר (ת"צ (מרכז) 36086-07-11 חרסט נ' ידיעות אינטרנט (שותפות רשומה),
- 7 פס' 39–48 (19.9.2012)), יישומה של דוקטרינת "זוטי דברים" בדיני תובענות ייצוגיות מעורר
- 8 על פני הדברים קושי לא מבוטל. אחת התכליות המרכזיות של דיני התובענות הייצוגיות היא
- 9 יצירת הרתעה גם מפני הפרות חוק "קטנות", שעליהן כל תביעה אישית כשלעצמה יכולה
- 10 להיתפס לכאורה כזוטי דברים. אלא שהסתירה היא מדומה בלבד, אם ממקדים מבטנו בשני
- 11 התנאים המצטברים שמציבה הדוקטרינה: ראשית, מדובר בהפרה קלת ערך מנקודת מבט
- 12 חברתית; שנית, מדובר בהפרה שאדם סביר לא היה מתלונן עליה (כן ראו גם רע"א 9778/16
- 13 שולמית זליגמן נ' הפניקס החברה לביטוח בע"מ, פסקאות 49–51 (31.5.2018). בקשה לדיון
- 14 נוסף התקבלה במסגרת דנ"א (4960/18). המשיבה 15 טוענת כי תנאים אלה מתקיימים
- 15 בענייננו: מדובר בהפרה קלת ערך מבחינה חברתית שכן עסקינן בהפרה נטענת של תקנות שאבד
- 16 עליהן הכלח, שבוטלו לאחרונה, ושממילא עסקו ברכיב זניח מתוך עלות ההובלה הימית
- 17 מנקודת המבט של הלקוחות. אני סבור אחרת. טענה להפרה שיטתית ונמשכת של הוראות
- 18 התקנות אינה יכולה להיחשב לעניין קל ערך מנקודת מבט חברתית, בוודאי אם מדובר בתקופה
- 19 ממושכת ובסכומים שמצטברים לכדי סכומים משמעותיים. מאחר שהתנאי הראשון של
- 20 הדוקטרינה אינו מתקיים, אין להחיל אותה כאן.
- 21 22. סיכומי של דבר, דין הטענות הרבות והיצירתיות שהמשיבות העלו במישור עילת התביעה
- 22 הקבוצתית להידחות. התובענה מעוררת שאלות עובדתיות ומשפטיות המשותפות לחברי
- 23 הקבוצה, והמבקשת הוכיחה כי קיימת אפשרות סבירה שהן יוכרעו לטובת הקבוצה. נעבור
- 24 אפוא לבחון את סוג הטענות השני שהעלו המשיבות: טענות במישור ההצדקות לניהול הליך
- 25 ייצוגי.

ג.2. טענות במישור ההצדקות לניהול הליך ייצוגי

- 26 23. הוכחת קיומה של עילת תביעה קבוצתית היא דרישה הכרחית, אך לא מספיקה, לאישורה של
- 27 תובענה כייצוגית. לצד דרישה זו מציב חוק תובענות ייצוגיות שורה של דרישות נוספות,
- 28 המיועדות להבטיח את שני אלה: ראשית, שקיימת הצדקה לעשות שימוש בהליך הייצוגי;
- 29 שנית, שהשימוש בהליך הייצוגי יעשה כהלכה. בענייננו אין טעם של ממש לחשוש כי אם
- 30 יאושר ההליך הייצוגי, הוא לא ינוהל על ידי הצלחה ובאי הכוח המייצגים באופן ראוי. לעומת
- 31 זאת, קיים קושי ניכר לקבוע כי יש הצדקה לאשר ניהול הליך ייצוגי. קושי ניכר זה נובע
- 32

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

- 1 מהצטברותם של מספר טעמים, אליהם אתייחס להלן. להערכתי, כל אחד מהטעמים הללו,
- 2 כשהוא עומד לבדו, אינו מצדיק את דחיית בקשת האישור. ואולם, לא בלי לבטים, הגעתי
- 3 למסקנה כי הצטברותם של הטעמים הללו יחדיו באותה בקשת אישור, מצדיקים את דחייתה.
- 4 24. ויובהר, כפי שציין השופט (כתוארו אז) חנן מלצר: "לבית המשפט שיקול דעת באם לאשר
- 5 תובענה כייצוגית – ושיקול דעת זה איננו מוגבל אך ורק לתנאים הקבועים בסעיף 8(א)(1)-(4)
- 6 לחוק. הדבר נלמד, בראש ובראשונה, מלשון הרישא של סעיף 8(א) לחוק, הקובע כי: 'בית
- 7 המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:...' מכאן, שגם במקרים
- 8 שבהם מתקיימים כל התנאים הקבועים בסעיפים קטנים (1) עד (4) לסעיף 8(א) לחוק, עדיין
- 9 נותר לבית המשפט מרחב שיקול דעת, והוא רשאי שלא לאשר את התובענה כייצוגית, אם
- 10 מצא טעם ראוי לכך" (ע"א 8037/06 ברזילי נ' פרינר (הדס 1987) בע"מ, פסקה 76 (4.9.2014);
- 11 כן ראו רע"א 3698/11 שלמה תחבורה (2007) בע"מ נ' ש.א.מ.ג.ר שירותי אכיפה בע"מ, פסקה
- 12 כ"ו בחוות דעתו של המשנה לנשיאה אליקים רובינשטיין ופסקה 4.ב.2 בחוות דעתו של השופט
- 13 (כתוארו אז) חנן מלצר (6.9.2017); ת"צ (מחוזי ת"א) 2023/09 בן עדי נ' מפעל הפיס, פסקה 43
- 14 לפסק הדין של השופטת ענת ברון (10.4.2014)). אכן, השימוש בסמכות זו צריך להיעשות
- 15 במשורה, שכן לא בנקל ידחה בית המשפט בקשה לאישור תובענה כייצוגית העומדת לכאורה
- 16 בדרישות החוק. ואולם, אחד המקרים העשויים להצדיק שימוש בשיקול הדעת האמור הוא
- 17 מקרה מהסוג דנן, דהיינו, כאשר התרשמות השופט שאין הצדקה לניהול תובענה ייצוגית לא
- 18 נובעת מאי עמידה בתנאי זה או אחר, אלא מחיבור של מספר טעמים, אשר כל אחד מהם לבדו
- 19 אינו מצדיק את דחיית בקשת האישור, אך כוחם המצטבר מבסס את המסקנה שאישור
- 20 הבקשה אינו תואם את תכליות ההליך הייצוגי, כפי שפורטו בסעיף 1 לחוק תובענות ייצוגיות.
- 21 25. מהם הטעמים שהצטברותם הביאה אותי למסקנה כי לפניי אחד מאותם מצבים נדירים בהם
- 22 ראוי לעשות שימוש בשיקול הדעת המסור לבית המשפט מכוח לשון "רשאי" שברישא של סעיף
- 23 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות? בעיקרו של דבר, המדובר בארבעת אלה:
- 24 ראשית, חברי הקבוצה, רובם ככולם, הם גופים מסחריים מבוססים, אשר איתנותם הכלכלית,
- 25 ויכולתם של רבים מהם לנהל הליכים משפטיים, אינן נופלות מאלו של המשיבות, ולגבי חלקן
- 26 אף עולות עליהן. למרות זאת, במשך שנים רבות נמנעו חברי הקבוצה מלאכוף את זכויותיהם,
- 27 ואף לעת הזו לא נמצא חבר קבוצה שיבקש לשמש כתובע מייצג, ועל כן בקשת האישור הוגשה
- 28 על ידי ארגון (הצלחה), מכוח סעיף 4(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות. ויובהר, הצלחה צולחת
- 29 להתרשמותי (גם אם בקשיים מסוימים) את המבחנים שנקבעו בסעיף 4(א)(3) לחוק, ובפסיקת
- 30 בית המשפט העליון, להגשת תובענה ייצוגית על ידי ארגון (ראו רע"א 6897/14 רדיו קול ברמה
- 31 נ' קולך – פורום נשים דתיות, פסקה 37 (9.12.2015)). ואולם, עדיין יש בהתנהלותם הפסיבית
- 32 של חברי הקבוצה לאורך השנים, כדי להשליך על שיקול דעת בית המשפט בבואו לבחון האם
- 33 יש הצדקה לאשר את ניהול התובענה כייצוגית.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

1 שנית, חברי הקבוצה, רובם ככולם, לא ספגו הפסד בגין ההפרות הנטענות בתובענה, שכן גלגלו
2 את העמלות שנגבו מהם על כתפי לקוחותיהם. זאת ועוד, ככל שהתובענה תתקבל לא ניתן יהיה
3 להשיב את הסכומים שנגבו ביתר למי שספגו הפסד כלכלי, שכן מבחינה דיונית הם אינם צד
4 לתובענה שלפניי (השוו ואבחנו מת"צ (מרכז) 41838-09-14 ויינשטיין נ' מפעלי ים המלח בע"מ
5 (פסק דין המאשר הסדר פשרה ניתן ביום 29.1.2017)), ומבחינה מהותית קיים קושי להגדירם
6 ולאתרם (והשוו לדעת המיעוט של השופט Learned Hand בעניין East Fifty-Fourth Street
7 v. U.S 157 F.2d 68 (1946), אליה התייחסתי בהרחבת מה בת"צ (מרכז) 15049-01-15 כהן
8 נ' אל-על נתיבי אוויר לישראל בע"מ, פסקה 36 (10.9.2019). יצוין עם זאת כי לקושי המהותי
9 ניתן לעיתים למצוא פתרון במסגרת תובענה ייצוגית, למשל באמצעות הסדר של מתן הטבה
10 ללקוחות המשיבות ביחס לשירותים שרכשו בעתיד, וזאת על בסיס ההנחה שיש קרבה בין
11 חברי הקבוצה למי שיזקקו לשירותי המשיבות בעתיד. ראו, למשל, ת"צ (מרכז) 7298-07-11
12 הלמן נ' הראל חברה לביטוח בע"מ (פסק דין המאשר הסדר פשרה ניתן ב- 19.1.2014); ת"צ
13 (מרכז) 31935-11-13 ויזר נ' בנק הפועלים בע"מ (פסק דין המאשר הסדר פשרה ניתן ביום
14 14.2.2016)).

15 שלישית, המשיבות טענו לאורך כל ההליך כי תקנות הנמלים היו "רגולציה לא תקינה"
16 (כלשונן), בכמה היבטים: הן קבעו תעריפים מפוקחים ל"חוליה" אחת של ההובלה הימית,
17 ואילו לגבי יתר החוליות קודמה מדיניות משפטית של עידוד תחרות (ששיאה בביטול הפטור
18 להסדרים כובלים בהובלה ימית בסעיף 3(7) לחוק ההגבלים העסקיים); הן חרגו מהמקובל
19 בעולם; רשימת השירותים שנכללה בהן לא הלמה את השירותים הניתנים בפועל על ידי סוכני
20 אונייה; התעריפים שהיו קבועים בהן לא עודכנו זה למעלה מעשור. נראה כי לפחות חלק
21 מהטענות הללו אינן שנויות במחלוקת. אין חולק כי התעריפים הקבועים בתעריפון לא עודכנו
22 מאז שנת 2004, וכי משרד התחבורה נמנע בכל התקופה מלאכוף אותן, עד שבשנת 2017 הורה
23 על ביטולן. על כך שגם לשיטת משרד התחבורה הייתה בעייתיות רבה בתקנות הנמלים עוד
24 קודם לביטולן יעידו סעיפים 3-5 למכתב משרד התחבורה מה- 14.2.2017:

25 "3. ממכלול ההתייעצויות עולה כי קיימת בעייתיות רבה בהשאת התקנות כפי

26 שהן ממספר טעמים:

27 1. התקנות קובעות מחיר קבוע (פיקס) ומונעות תחרות בין ריבוי שחקנים
28 המצויים בשוק.

29 2. התקנות מתייחסות לרשימה חלקית בלבד מתוך כלל השירותים
30 הניתנים על ידי סוכן אונייה.

31 3. מאז 2004 לא עודכנו התקנות, כולל העדר מנגנון הצמדה למדד
32 המחירים.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16- הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאולף ושות' ספנות בע"מ ואח'

4. עוד נמצא כי בניגוד לתעריפי סוכני אונייה, קיימים מגוון שירותים אחרים
לאורך שרשרת האספקה הימית, אשר אינם מפוקחים. הפיקוח על שירות
זה חריג ביחס לכלל השירותים בענף.
5. בהתאמה, מסתבר כי במרבית מדינות העולם לא נהוג פיקוח על תעריפי
סוכני אונייה, בדגש על מדינות האיחוד האירופי וארצות הברית".
- ויובהר, העובדה שתקנות לא עודכנו ולא נאכפו אין משמעה כי הן עברו מהעולם קודם לביטולן
בשנת 2017. גם אם המשיבות סברו שהתקנות אינן ראויות ואינן מגשימות את תכליתן, וגם
אם משרד התחבורה ראה בהן בעייתיות, אין באלו כדי להצדיק אי עמידה בהוראות התקנות
כל עוד היו בתוקף. אזכיר בהקשר זה שהמשיבות לא פעלו לביטול התקנות עובר להגשת
התובענה. משכך, הטענה שלא הוגן לאפשר לקיים בענייננו הליך של תובענה ייצוגית לגבי העבר
(קרי: שתנאי סעיף 8(א)(2) לחוק אינם מתקיימים), כשהיא עומדת לבדה, אינה מספיקה. עם
זאת, הכשלים שנפלו בעדכון התקנות ובאכיפתן משליכים על ההצדקות לניהול התובענה
הייצוגית, ולפיכך יכולים להשפיע על הפעלת שיקול הדעת הכללי המסור לבית המשפט
במסגרת הרישא של סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות.
- רביעית, כפי שכבר צוין, בסופו של דבר, בשנת 2017, בוטלו תקנות הנמלים. בכך יש כדי לבטא
עמדה עדכנית של מחוקק המשנה בדבר הצורך בתקנות הללו. ושוב, מחד גיסא לא ניתן לקבל
את טענות המשיבות כי עצם ביטול התקנות, שכאמור פועל רק מכאן ולהבא, משמיט את
הקרקע מתחת לאפשרות לנהל הליך של תובענה ייצוגית ביחס לעבר. ואולם מאידך גיסא גם
אין להתעלם כליל מאקט ביטול התקנות, אלא נדרש להביאו בחשבון במסגרת בחינת
ההצדקות לניהול ההליך הייצוגי.
26. הצטרפותם של ארבעת הטעמים הללו במקרה שלפניי מביאה למסקנה שאין באישור ניהול
תובענה ייצוגית במקרה שלפניי כדי להגשים באופן מהותי את תכליות החוק. סעיף 1 לחוק
תובענות ייצוגיות מזכיר ארבע תכליות של ההליך הייצוגי: "מימוש זכות הגישה לבית
המשפט"; "אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו"; "מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין" ו-
"ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות". בשים לב לטעמים הראשון והשני הנ"ל, הערכתי היא
שניהול תובענה ייצוגית במקרה דנן יכול לסייע בעיקר בהגשמת התכלית של "אכיפת הדין
והרתעה מפני הפרתו". ואולם, בהינתן הטעמים השלישי והרביעי, ההצדקה לממש תכלית זו
ביחס לתקנות הנמלים היא בעיקרה במישור העקרוני של שמירה על שלטון החוק, ולא במישור
הקונקרטי של הגשמת תכליות הדין הספציפי. מבלי להפחית מחשיבותו הרבה של עקרון שלטון
החוק, אינני סבור כי במכלול נסיבות העניין עצם הפרת הדין מצדיקה מתן אישור לניהולה של
תובענה, שעניינה בהפרתן של תקנות שגם מתקנים הביע דעתו כי קיימת בהן "בעייתיות רבה",
והורה לבסוף על ביטולן.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 49512-01-16 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' אלאוף ושות' ספנות בע"מ ואח'

סוף דבר

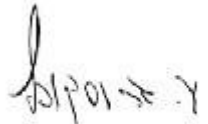
1

27. העולה מן המקובץ הוא שדינה של הבקשה לאישור תובענה כייצוגית דנן להידחות, מהטעם שאין הצדקה לאשר את ניהולה בשים לב לנסיבותיו המיוחדות של העניין, ולמכלול הטעמים שהובאו בפסקאות 23 – 26 לעיל.

28. בהתאם לסעיף 22(ג) לחוק תובענות ייצוגיות בסמכותו של בית המשפט לפסוק **"במקרים מיוחדים ומטעמים שיירשמו"** גמול למבקש אף אם לא אושרה התובענה הייצוגית. בנסיבות המקרה שלפניי מצאתי לנכון לעשות שימוש בסמכות זו, בשים לב לשיקולים הבאים: המשיבות עשו דין לעצמן ונמנעו מלפעול על פי תקנות הנמלים מבלי שנקטו את הצעדים הדרושים על מנת לבטלן; תקנות הנמלים בוטלו לבסוף רק לאחר הגשת התובענה, ומבלי שהמבקשת יכולה הייתה לצפות זאת בעת הגשת התובענה; המבקשת ובא הכוח המייצג ניהלו את התובענה, כדרכם, בצורה מקצועית לעילא ולעילא; המשיבות העלו טיעוני סרק רבים בקשר לקיומה של עילת תביעה קבוצתית, ובכך תרמו להתארכות ההליכים שלא לצורך. בשים לב לכל אלה, הריני לקבוע כי הגמול ושכר הטרחה שישולם למבקשת ולבאי הכוח המייצגים על ידי כל אחת מהמשיבות 1 – 14 יעמוד על 10,000 ש"ח בתוספת מע"מ, והגמול ושכר הטרחה שישולם למבקשת ולבאי הכוח המייצגים על ידי המשיבה 15 יעמוד על 30,000 ש"ח בתוספת מע"מ (סכום כולל של 170 אלף ש"ח בתוספת מע"מ). מחצית מהסכומים הנ"ל (סה"כ 85 אלף ש"ח בתוספת מע"מ) תשולם כשכר טרחה לבא הכוח המייצג, והיתרה (85 אלף ש"ח בתוספת מע"מ) תשולם למבקשת (הצלחה). הגמול ישולם באמצעות באי הכוח המייצגים בתוך 14 יום ממועד מתן פסק דין זה.

29. המזכירות תעביר עותק של החלטה זו למנהל בתי המשפט כדי שיעדכן את פנקס התובענות הייצוגיות.

ניתן היום, כ"ב אלול תשע"ט, 22 ספטמבר 2019, בהעדר הצדדים.

עופר גרוסקופף, שופט